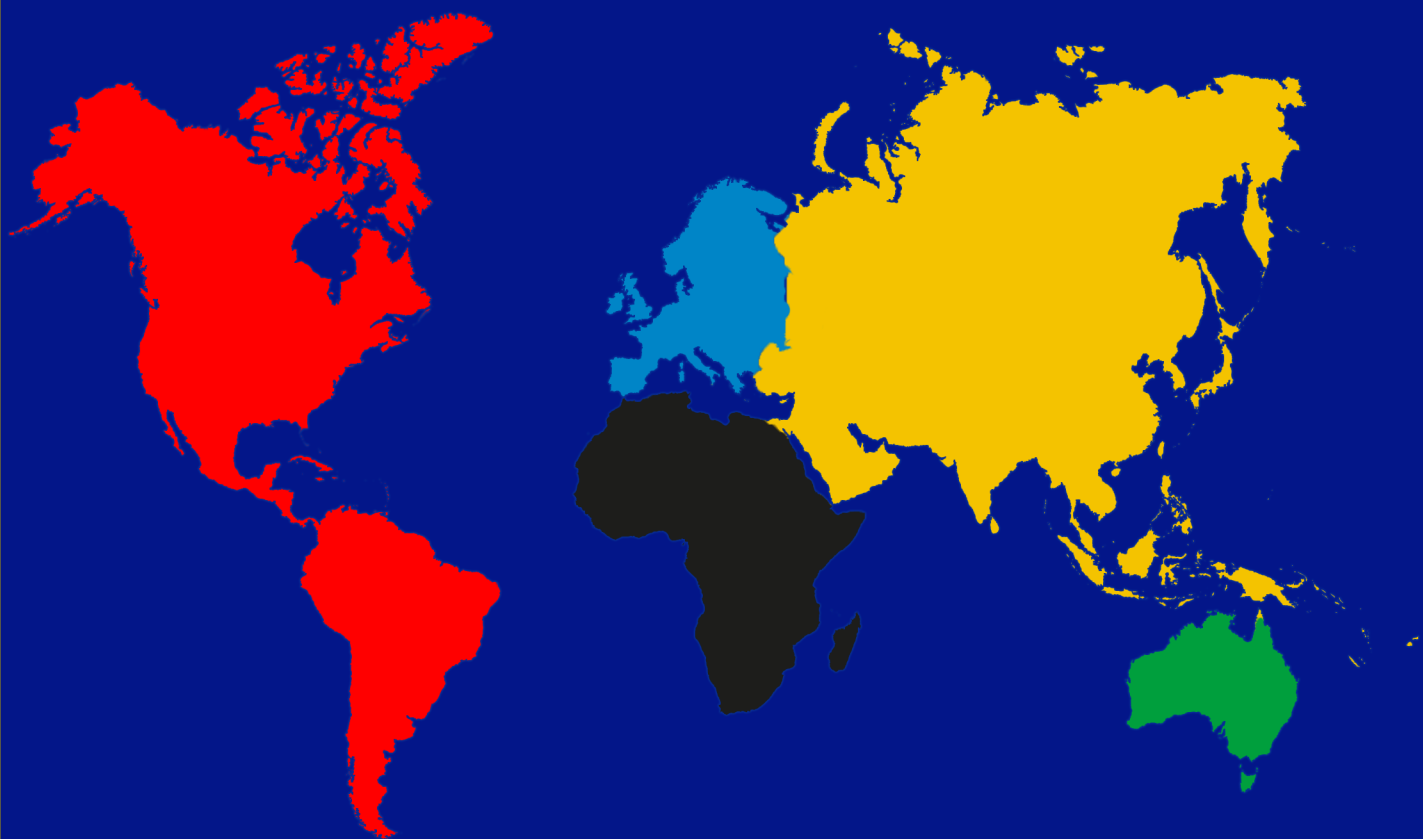

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПОРІВНЯЛЬНО-АНАЛІТИЧНЕ ПРАВО

6/2017

WWW.PAP.IN.UA

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ

**Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове видання
«Порівняльно-аналітичне право»**

№ 6, 2017

**Ужгородський національний університет
Ужгород 2017**

Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Головний редактор:** Бисага Юрій Михайлович – доктор юридичних наук, професор
- Заст. гол. редактора:** Бєлов Дмитро Миколайович – доктор юридичних наук, професор
- Відповідальний секретар:** Рогач Олександр Янович – доктор юридичних наук, професор
- Члени редакційної колегії:**
- Бєдь Віктор Васильович – доктор юридичних наук, професор;
  - Білаш Олександр Володимирович – доктор теології, кандидат юридичних наук, доцент;
  - Гайніш Едіта – доктор права, доктор філософії у сфері права (Словацька Республіка);
  - Громовчук Мирослава Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент;
  - Дрозд Олексій Юрійович – доктор юридичних наук, доцент;
  - Жежихова Мартина – кандидат юридичних наук (Словацька Республіка);
  - Лазур Ярослав Володимирович – доктор юридичних наук, професор;
  - Лемак Василь Васильович – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України;
  - Мраз Станіслав – доктор юридичних наук, професор (Словацька Республіка);
  - Рогач Іван – кандидат юридичних наук (Словацька Республіка);
  - Сєврюков Олександр Павлович – доктор юридичних наук, професор (Російська Федерація);
  - Семерак Олександр Созонович – кандидат юридичних наук, професор;
  - Сідак Микола Васильович – доктор юридичних наук, професор;
  - Станіш Пьотр – доктор права, професор (Республіка Польща);
  - Ступник Ярослав Валерійович – кандидат юридичних наук, доцент;
  - Уканов Казбек – доктор юридичних наук, професор (Республіка Казахстан);
  - Фазикош Василь Георгійович – кандидат юридичних наук, професор;
  - Федоренко Владислав Леонідович – доктор юридичних наук, професор;
  - Шекк Олена Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент (Російська Федерація);
  - Ярема Василь Іванович – доктор економічних наук, професор.

Видання «Порівняльно-аналітичне право» включено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін.

Наказ Міністерства освіти і науки України № 463 від 25 квітня 2013 р.

Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Рекомендовано до опублікування Вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 15 від 21.12.2017 року

Vorobei O.V. SETTING UP OF CRIMINAL LEGAL PROCEEDINGS RELATED TO ACTIVITIES OF CONVERTING CENTERS.....	349
Hribov M.L., Shevchenko T.V. CONDUCTING OPERATIVE-SEARCH MEASURES IN RESPECT OF A PERSON WITH THE PERSON'S CONSENT.....	352
Demidov I.I. MAIN APPROACHES TO UNDERSTAND THE CONCEPT OF PROTECTIVE SUPERVISION BY CONTROLLED DELIVERY, CONTROLLED AND OPERATIVE PURCHASE OF GOODS, SUBSTANCES AND SUBSTANCES.....	356
Kostohryz Ya.O. DETERMINATION OF LEGAL STATUS OF SUBJECTS UNDERCOVER INVESTIGATIVE ACTIONS.....	360
Lysachenko S.L. SOME ISSUES OF INTERROGATION AT THE STAGE OF PRE-TRIAL INVESTIGATION.....	364
Mailunts B.E. SUBJECTS OF CRIMINAL PROSECUTION: CONCEPT AND CLASSIFICATION.....	368
Chernenko A.P., Shyian A.H. CRIMINAL PROCEEDINGS ON NEWLY OPENED OR FOR EXCEPTIONAL REASONS: SOME QUESTIONS.....	372
Cherniak A.M. MONITORING OF CRIMES IN THE FIELD OF INTERNATIONAL STUDENT EXCHANGE.....	375
Shurashkevych V.M. TYPICAL SITUATIONS OF AN INITIAL STAGE OF THE INVESTIGATION OF DELIBERATE DAMAGE TO THE OBJECTS OF THE ELECTRIC POWER INDUSTRY.....	379
 SECTION 10	
JUDICIAL SYSTEM; PUBLIC PROSECUTION SERVICE AND BAR	
Zaborovskiy V.V. LEGAL STATUS OF A LAWYER IN CIVIL PROCEEDINGS IN THE CONTEXT OF CHANGES TO THE PROCEDURAL CODES.....	383
Ivantsova A.V. INTERNSHIP AS A NECESSARY CONDITION FOR OBTAINING THE RIGHT TO PRACTICE ADVOCACY IN UKRAINE AND IN EUROPE: A COMPARATIVE ANALYSIS.....	387
Kotskulych V.V. ROLE OF THE INDEPENDENCE OF THE JUDICIARY IN THE MECHANISM OF CHECKS AND BALANCES.....	390
 SECTION 11	
INTERNATIONAL LAW	
Volchenko N.V., Klietsova N.V. THEORETICAL ASPECTS OF BANKS' FUNCTIONING IMPROVEMENT IN THE FRAMEWORK OF THE EUROINTEGRATION OF UKRAINE.....	392
Horpyniuk O.P. TYPES OF POSITIVE OBLIGATIONS OF THE STATES IN RELATION TO GUARANTEEING OF RIGHT ON RESPECT TO PRIVATE AND DOMESTIC LIFE IN PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT ON HUMAN RIGHTS.....	395
Derunets N.O. THE INTERNATIONAL LEGAL REGULATION OF TRADE MISSIONS: HISTORICAL ASPECTS.....	399
Kravchuk M.Iu. THE LEGAL STATUS OF THE MEDICAL AND SPIRITUAL PERSONNEL IN CONDITIONS OF ARMED CONFLICT.....	403
Pavlenko I.V. PRINCIPLES OF INTERFERENCE THE CONVENTION ON THE PROTECTION OF RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS IN THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: A GENERAL REVIEW OF THE CASE FILES.....	406
 SECTION 12	
PHILOSOPHY OF LAW	
Kondratiev R.I. SUBJECT OF THE PHILOSOPHY OF LAW.....	410
Fedorenko V.V. MORAL AND LEGAL REGULATION OF SERVICEMEN'S BEHAVIOR DURING THE SPECIAL PERIOD IN THE IMPEDING CONDITIONS OF LEGAL ACTIVITY OF ARMED FORCES OF UKRAINE.....	413

РОЗДІЛ 11
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 336.7

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ
БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У РАМКАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ¹**

**THEORETICAL ASPECTS OF BANKS' FUNCTIONING IMPROVEMENT
IN THE FRAMEWORK OF THE EUROINTEGRATION OF UKRAINE**

Волченко Н.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин
Сумського національного аграрного університету*

Клєцова Н.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин
Сумського національного аграрного університету*

Стаття присвячена питанню теоретичного обґрунтування вдосконалення функціонування банківських установ в умовах євроінтеграції України й імплементації рекомендацій Базельського комітету з питань банківського нагляду. Авторами досліджене питання формування орієнтирів під час імплементації «Базель III» і реформування вимог до діяльності банків у рамках євроінтеграції України. У роботі систематизовано основні результати вдосконалення банківської діяльності та зроблено висновки щодо його коротко- та довгострокових наслідків.

Ключові слова: банк, «Базель III», антициклічний буфер, капітал, леверідж.

Статья посвящена вопросу теоретического обоснования усовершенствования функционирования банковских учреждений в условиях евроинтеграции Украины и имплементации рекомендаций Базельского комитета по банковскому надзору. Авторами исследованы вопросы формирования ориентиров при имплементации «Базель III» и реформирования требований к деятельности банков в рамках евроинтеграции Украины. В работе систематизированы основные результаты усовершенствования банковской деятельности и сделаны выводы относительно его кратко- и долгосрочных последствий.

Ключевые слова: банк, «Базель III», антициклический буфер, капитал, леверидж.

The article deals with the theoretical substantiation of banking institutions' functioning improvement in the framework of European integration of Ukraine and the implementation of the Basel Committee's on Banking Supervision recommendations. The authors examine the issue of orienteers' developing in the Basel III implementation and reforming the requirements for banks' activities within the framework of Eurointegration of Ukraine. Main results of the banking activity's improvement are systematized and conclusions about its short-term and long-term consequences are made in this article.

Key words: bank, Basel III, anticyclical buffer, capital, leverage.

Постановка проблеми. Глобалізація – це беззаперечна реальність сьогодення. Яку б сферу суспільного життя ми не взяли, виклики сьогодення вимагають уніфікації з вимогами міжнародних стандартів. Національний банківський сектор не може функціонувати відокремлено від світової системи. Сьогодні українська банківська сфера потребує великої кількості вдосконалень, особливо з огляду на євроінтеграційні процеси. Необхідність залучення додаткового капіталу, репрофілювання сфери інтересів із внутрішнього ринку на зовнішній, підвищення капіталізації банківських установ, зниження ризиків банківської діяльності, недопущення кризових ситуацій та інші заходи повинні бути впроваджені задля підвищення ефективності функціонування сектора в цілому. Банківські інституції мусять працювати за визнаними у світі стандартами та на умовах дотримання всесвітньо визнаних принципів. Національна банківська система має певну стратегію розвитку, вона задекларована в Комплексній програмі розвитку фінансового сектора України до 2020 р. Відповідно до цього документа передбачене регуляторне наближення фінансових послуг до правил і норм ЄС, набуття режиму внутрішнього ринку з ЄС у контексті активної реалізації інтеграції [1].

Розвиток банківської сфери задля забезпечення фінансової стабільності та сталого розвитку мусить базуватися на положеннях «Базель III». Принципи цього положення

відповідно до планів НБУ дадуть змогу підвищити інституційну спроможність регуляторів шляхом впровадження консолідованого нагляду за фінансовим сектором. Серед основних напрямів активності для досягнення мети Програми прописане забезпечення стабільності й динамічного розвитку фінансового сектора через посилення вимог платоспроможності та ліквідності учасників фінансового сектора. У цьому контексті виникає необхідність дослідження тих принципів, що закріплюються системою документів Базельського Комітету з питань банківського нагляду.

Стан опрацювання. Проблемам реформування банківського сектора України в рамках євроінтеграційних процесів та імплементації рекомендацій Базельського Комітету присвячена значна кількість досліджень у сферах фінансів, економіки, юриспруденції, державного управління. Науковцями розробляються основні шляхи реформування, механізми впровадження змін, а також їх можливі наслідки. Вагомий внесок у дослідження проблеми зробили М.І. Диба, І.І. Д'яконова, О.П. Заруцька, М.І. Зверяков, В.І. Міщенко, С.І. Науменкова, Л.О. Приємостка, О.О. Хаб'юк, О.О. Чуб, В.В. Шпачук та інші. Проте додаткового опрацювання потребує проблема формування орієнтирів під час імплементації «Базель III» і реформування вимог до діяльності банків у рамках євроінтеграції України.

Метою статті є аналіз імплементації принципів Базельського Комітету з питань банківського нагляду в процесі поточного вдосконалення функціонування національних банківських установ.

¹ Робота виконана в рамках проекту для молодих учених 2017 р. «Удосконалення законодавства України щодо забезпечення безпеки сфери банківської діяльності в умовах євроінтеграції: економіко-правовий аспект» (№ держ. реєстрації: 0117 U 006531).

Виклад основного матеріалу. Поточні процеси в системі розвитку міжнародних відносин свідчать про зниження ваги кожної окремо взятої країни як «гравця» на світовому ринку. Країни поступаються в частині своїх повноважень іншим учасникам міжнародних відносин, зокрема й міжнародним організаціям. У фінансовій сфері такою організацією є одна з найдавніших міжурядових організацій (створена 1930 р.) – Банк міжнародних розрахунків (далі – БМР). Хоча початковою метою її заснування була робота з акумуляції та координації надходжень за репараціями Німеччини, які та змушена була сплачувати після поразки в Першій світовій війні, сьогодні БМР працює задля сприяння грошовій і фінансовій стабільності у світі. Основні поради та рекомендації формуються в процесі діалогу представників країн – членів БМР і в ході поточної роботи й моніторингу комісій, що входять до складу організації. Зазначені нами вище положення «Базель III» – це беззаперечний приклад такої роботи. Рекомендації надаються Базельським Комітетом із питань банківського нагляду (далі – БКБН).

Цей Комітет, за висловом його учасників, виступає «форумом» для систематичної взаємодії щодо питань банківського нагляду. БКБН формує глобальний стандарт для здійснення пруденційного регулювання банків [2]. Очевидно, що ці дії спрямовані на те, щоб досягти максимально можливого рівня фінансової стабільності.

Комплекс заходів, що отримав назву «Базель III», був розроблений у зв'язку з необхідністю реагувати на глобальну фінансову кризу 2007–2009 рр., а отже, можна зробити висновки, що кінцевою метою його реалізації має стати забезпечення банківських установ від ризиків і результатів їх настання. Члени БМР зобов'язані не тільки впровадити та використовувати в процесі функціонування «Базель III», але й зробити це в рамках конкретного терміну. Україна, яка не є членом цієї міжнародної організації, не зобов'язана дотримуватися таких вимог, проте не викликає сумнівів доречність їх імплементації, зважаючи на те, що вони є мінімальними вимогами до активних на міжнародних ринках банків, а також з огляду на євроінтеграційні процеси.

У самому ж Європейському Союзі сьогодні не існує органу, який би безпосередньо здійснював контроль за виданням нормативно-правових актів із наглядової діяльності. Як і в інших сферах діяльності, у банківському нагляді необхідно спиратися на положення регламентів (пряма юридична сила в усіх країнах – членах ЄС), директив (що включаються до національного законодавства), рекомендацій (не передбачають обов'язкового виконання, проте «навчають правильної поведінки»).

Широкий спектр інформації консультативного характеру дозволяє значно полегшити процес імплементації принципів (рис. 1).

У процесі реформування банківського сектора України необхідно дотримуватися визначених стандартів, спиратися на представлені в основних документах принципи та посилатися на наявну практику. Така схема забезпечить банківський нагляд, збалансований кількісно та якісно. Кількісне збалансування – це формування конкретних кількісних вимог, наприклад, до обсягів капіталу, а якісне – це, насамперед, стандарти поточної практики.

Рішення Правління НБУ від 05.04.2017 р. № 207рш «Про затвердження планів імплементації законодавства ЄС на виконання Угоди про асоціацію» та зазначена нами вище Програма розвитку фінансового сектора України свідчать про те, що, незважаючи на всі складності, на національному рівні поступово будуть запроваджені вимоги до капіталу та ліквідності в рамках побудови управління, яке б зосереджувалося на управлінні ризиками [3].

Основними ризиками в цьому контексті будуть ризики невиконання зобов'язань позичальником (як у питаннях фінансової неспроможності, так і «недобросовісності» позичальника), ризики втрат від коливання ринкових цін (процентні, валютні, акціонерні, товарні, розрахункові тощо), ризики втрати ліквідності як неспроможності банку регулювати скорочення пасивів і фінансувати зростання активів, операційні ризики від втрат через внутрішні чи зовнішні процеси або недосконалість системи [4, с. 2–17].

Позитивна динаміка, яка простежується у статистичних відомостях Національного банку України, свідчить про певну стабілізацію сектора за результатами 2017 р. Проблемними залишаються питання зниження банками депозитних ставок, що можна пояснити підвищенням облікової ставки НБУ внаслідок інфляційних передбачень. Значна присутність державного впливу, негативні очікування з боку бізнесу, нефункціонуючі кредити, як і раніше, становлять ризики розвитку на поточний рік. При цьому НБУ звітує про початок активного запровадження Директив ЄС і Базельських рекомендацій. Планується введення в дію нормативу ліквідності LCR. Спеціалістами провадиться підготовка нових правил щодо розрахунку регулятивного капіталу (прийнятності його складових частин). Починаючи з поточного року, буде здійснюватися щорічна оцінка стійкості банківських установ. Вона передбачатиме процедури аналізу якості активів і так званого стрес-тестування [5].

Дотримання правил «Базель III» спричинить зміни не лише в окремих банківських установах, а й у банківській системі в цілому, що вплине на макроекономічні показники держави. Оцінюючи зміни за трьома основними вимогами та звертаючись до досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, ми схематично представили можливі результати реформування банківських установ України (рис. 2).

Перший блок змін сформує так званий «антициклічний буфер», який покращить рівень антикризового менеджменту, що зменшить імовірність настання основних ризиків діяльності. «Мода» на ведення банківського бізнесу саме таким чином може зумовити відмову невеликих банківських установ від участі в операціях із високим рівнем ризику, що в короткостроковій перспективі може спричинити зниження прибутків.

Другий блок передбачає розширення інструментів, за допомогою

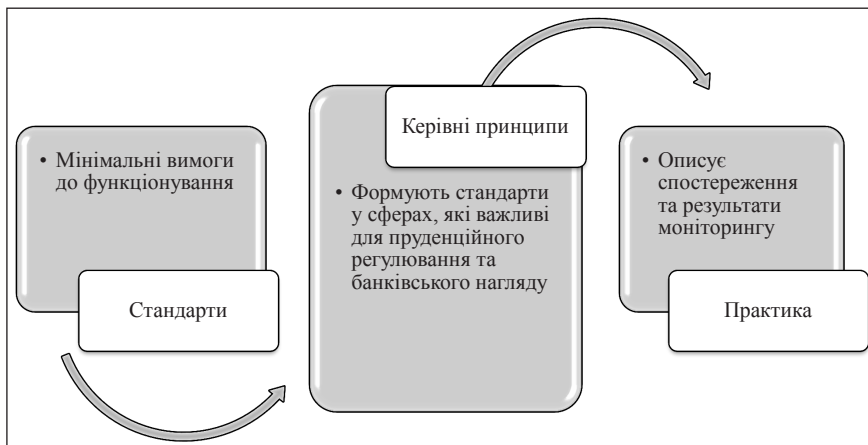

Рис. 1. Базові орієнтири під час імплементації «Базель III»

Джерело: розроблено автором за даними [2]

яких можна проводити моніторинг ліквідності. Прогнозується, що обізнаність у джерелах залучення коштів і своєчасне отримання інформації щодо боргових зобов'язань можуть позитивно вплинути на прибутковість. Банки за умови такого реформування отримають додаткові стимули до розширення пропозицій.

Незрівнянні розміри мінімальних рівнів гарантування вкладів населення для країн ЄС (100 тис. євро) і України (150 тис. грн) є беззаперечним свідченням того, що за умови навіть незначних хвилювань матиме місце відтік депозитів.

Зміни, які відбудуться під час реформування банківського сектора, є необхідними не тільки з погляду дотримання євроінтеграційних зобов'язань, але і як вагомий важелі вирішення наявних проблем. При цьому не можна не погодитись із В.В. Шпачуком, який наголошує на тому, що «запровадження рекомендацій «Базеля III» не є гарантією автоматичного покращення ефективності діяльності вітчизняних банківських установ і стабільності банківської системи» [8]. Ідеться про необхідність урахування національних особливостей банківської системи та ситуації в країні, яка також є вагомим фактором впливу.

«Базель III» було розроблено у 2010–2011 рр., а фінальною датою його повного впровадження має стати березень 2019 р. Відповідно до відомостей НБУ, активація буферів капіталу та запровадження нових вимог до показників левериджу планується на 2020 р., на рік раніше планується запровадити нову структуру капіталу й оновлені вимоги до капіталу для покриття операційного та ринкового ризику. Співвідношення основного капіталу до додаткового з 01.01.2019 р. має становити 70/30 (сьогодні це приблизно 50/50).

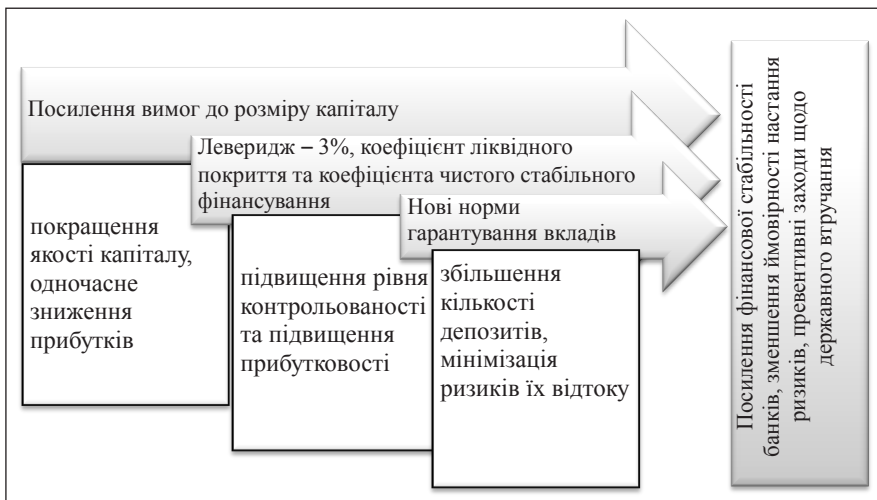

Рис. 2. Реформування вимог до діяльності банків у рамках євроінтеграції України на основі «Базель III»

Джерело: розроблено автором за даними [3; 6; 7].

Висновки. Глобальна потреба в реагуванні на фінансові кризи та необхідність підтримання стабільності спричинила перегляд стандартів ведення банківської діяльності й видання нових вимог БКБН. Для національних банківських установ і банківської системи в цілому особливої актуальності дотримання цих стандартів набуває в рамках євроінтеграційних процесів, адже, імплементуючи положення Угоди про асоціацію, ми взяли на себе певні зобов'язання, яких повинні дотримуватися. Системні проблеми українських банків, беззаперечно, ускладнюють процеси реформування. Проте в цьому контексті можна апелювати до практики «шокової терапії», яка за умов різкого погіршення ситуації в короткостроковій перспективі (можливе зниження прибутків, зокрема від зміни практики ведення бізнесу, відмови від ризикованих операцій) матиме довготривалі позитивні ефекти в майбутньому (підвищення прибутковості, розширення обсягів послуг, збільшення обсягів депозитів тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. Затв. Пост. Правл. НБУ 18.06.2015 р. Чинна у ред. від 16.01.2017 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/file/text/57/f446115n194.pdf> (дата звернення: 12.02.2018).
2. Bank for International Settlements: Basel Committee on Banking Supervision. Official web-site. URL: <https://www.bis.org/bcbs/membership.htm> (date of request: 12.02.2018).
3. Впровадження нових вимог до капіталу відповідно до норм Базеля та законодавства ЄС. Департамент методології НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=47725151> (дата звернення: 12.02.2018).
4. Банковский надзор: Европейский опыт и российская практика: пособие, подготовленное в рамках проекта «Обучение персонала Центрального банка – Этап III» / под ред. Микаэла Олсена. Москва, 2005. 372 с. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2005/html/bankingsuperviseurussia2005ru.pdf> (дата звернення: 12.02.2018).
5. Огляд банківського сектору (НБУ). Випуск 6. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64628171> (дата звернення: 12.02.2018).
6. Щодо інтеграції банківської системи України до банківської системи Європейського Союзу. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: www.niss.gov.ua/articles/777/ (дата звернення: 12.02.2018).
7. Basel III: Finalising post-crisis reforms. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf> (дата звернення: 12.02.2018).
8. Шпачук В.В. «Базель III»: етапи впровадження та методика оцінки. Державне управління: удосконалення та розвиток: Електронне наукове фахове видання. 2012. № 5. URL: www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=454 (дата звернення: 12.02.2018).

**Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове видання
«Порівняльно-аналітичне право»**

№ 6, 2017

**Ужгородський національний університет
Ужгород 2017**